VMJK KLUBBLAD 3. KVARTAL 2019

En dejlig tur med Materhorn i baggrunden

Her er ikke de stor sikkerhedsregler!!

Formanden har ordet.

Her, en dejlig dag efter at have været til Seniorfestival på Sønæs, Kan jeg glæde mig over de mange der med stor interesse kom forbi vores stand med udstillingsanlægget.

VMJK er kommet videre med modulerne. Der arbejdes med landskab og strøm og meget andet. Drejeskiven har drillet, men fejlen blev fundet og nu virker den. Til drejeskiven hører en remisse. Denne går det godt med og elektronikken er kommet hjem. Hjørnemoduler er klar til at bygge landskab på hen over efteråret. Et af modulerne er næsten færdig. Flotarbejde

Med hensyn til strøm. Så er der under der ene modul lavet strøm efter de strømførings principper.

Det med de rigtige farver til de forskellige tilslutninger ser rigtig flot ud.

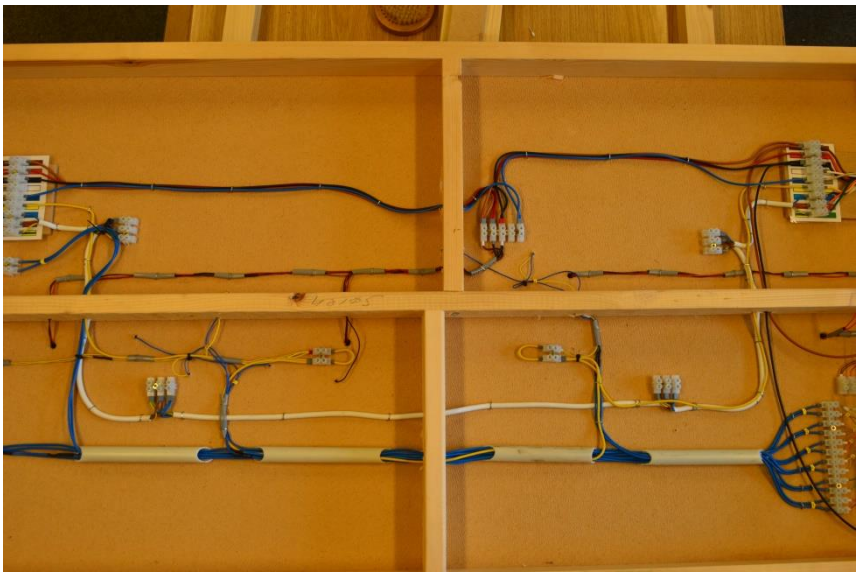

Udstillingsanlægget. Her er der arbejdet med noget renovering og nye tiltag. Et af de nye tiltag er blink ved baneoverkørsel. Lamperne vil bare ikke blinke. Så dette arbejdes der videre med. Vist noget med at modstanden er forkert. Så er der arbejdet med biler og køre tråd. Tråd renoveret og nye magneter til 2 biler. Her er der noget arbejde der lige skal laves om, da bilerne ikke helt vil køre som de skal

Strøm, ledningsføring på udstillingsanlægget kunne måske godt trænge til en opdatering, efter VMJK's nye principper.

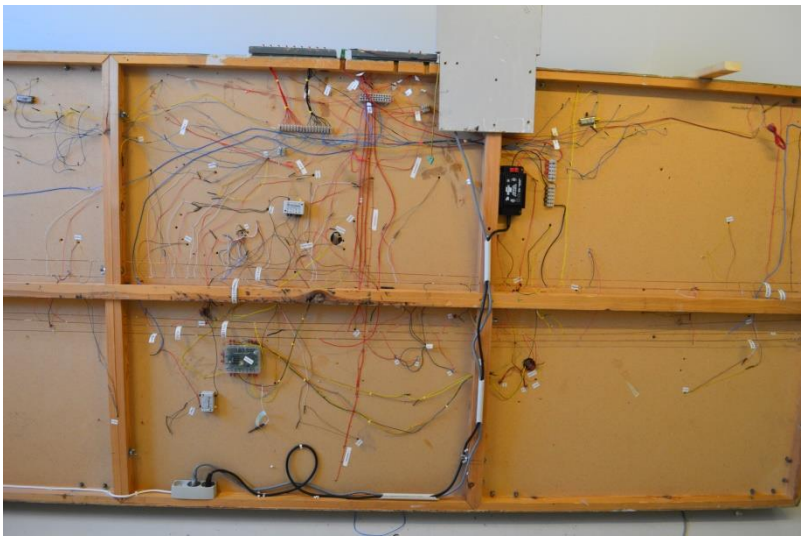

Det store anlæg. Så snart de bestilte drev komme hjem, vil disse blive monteret. Der er planlagt en pult til disse drev. Denne pult bliver lavet til efteråret.
Der arbejdes også med ballast på skinner på fantasiområdet. Noget med en ballastnedlægningsmaskine, som vil gøre arbejder nemmere, når der vælges den rigtige ballast.
VMJK har fået aftalen med Plantorama i Viborg på plads. Opstillingen skal ske i uge 40. Der vil nok være nogle huse der skal skiftes ud og noget renovering af landskab. Så sæt endelig nogle dag af til dette arbejde. Det vil også være fint med nogle flere, til at servicerer VMJK's rullende materiale i Plantorama. Sidste år fik Plantorama besøg næste hver dag. Dette, dels for at have lokomotiverne kørende, dels at sætte vogne på sporet. Vognene var af forskellige årsager hoppet af sporet.

VMJK har også fået en aftale på plads med Sct. Kjeldsgaarden. Her skal bygges en retro anlæg på størrelse med en plade – 122 X 244. Dette er oplægget lige nu. VMJK har fået grønlys til at begynde. Dette arbejde vil blive et dagsholds arbejde. Det daghold der er i dag, mandag fra klokken 9 til 12, vil komme til at bruge deres tid på dette arbejde. På dette hold er der også plads til dig. Der skal være noget træarbejde, landskab, el, huse og nok meget andet. VMJK har ca. et halv år til dette arbejde.

Jeg vil ønske alle VMJK's medlemmer en rigtig god sommer.
Husk der er åben hver onsdag, dog holder mandags holdet sommerferie.

Kattegat-Express ca. 1960 i model

Af Hans Chr. Theut

Hvis man på modelbanen gerne vil køre med udenlandske vogne i internationale tog i epoke 3, hvor forbilledet i skala 1:1 kørte på togstrækninger i Jylland nord for Fredericia, er der kun få muligheder, man kan arbejde med. Efter indsættelsen i 1954 af togfærger mellem Gedser og Grossenbrode i Vest-tyskland blev hovedparten af de internationale togforbindelser mellem København og det sydlige udland omlagt fra ruten over Storebælt og Fyn/Jylland til den nye færgeforbindelse. Og i starten af 1960'erne var det alene *Nord-Express* med direkte vogne til Paris og Ostende, der kørte over Fyn og Jylland. Figuren viser de internationale togforbindelser gennem Jylland, som de så ud i 1960/61.

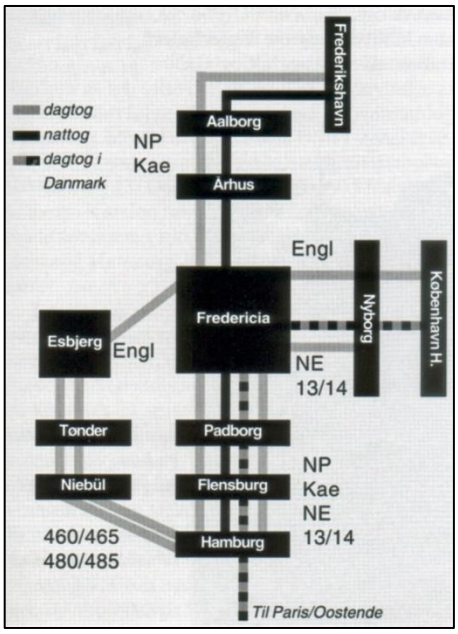

Oversigt over internationale togforbindelser gennem Jylland i sommeren 1961. Fra bogen "Internationale tog via Jylland" af Jens

Interesserer man sig for de internationale togforbindelser, der fra Fredericia kørte nordpå op gennem Jylland, kan man på figuren se, at der her i starten af 1960'erne var to forbindelser, *Nordpilen* og *Kattegat-Express.* Begge tog kørte mellem Frederikshavn og Hamburg–Altona. Nordpilen kørte i dagtimerne, mens Kattegat-Express kørte fra Frederikshavn om aftenen lidt efter kl. 20. Nordpilen kørte en del år med en blå spisevogn fra CIWL. Men bortset fra denne spændende vogn medførte Nordpilen udelukkende danske vogne. Så hvis man vil prøve at eftergøre en oprangering i model med flere

Kattegat-Expressen er snart klar til afgang fra Frederikshavn Havnestation en sommeraften i 1961. Fra højre ses vognene DB AB4ümg – CIWL WL (sovevogn) – DB BD4ümg – DB MPw4 (biltransportvogn). Foto fra bogen "Internationale tog via Jylland."

udenlandske vogntyper end nordpilens spisevogn, er det Kattegat-Express, man skal se nærmere på.

Kattegat-Express - forbilledet

Ud over at befordre jyske rejsende, der skulle til det sydlige udland, havde Kattegat ekspressen først og fremmest til formål at transportere passagerer fra Sverige og Norge til Tyskland og videre sydpå. Derfor var afgangstiden fra Frederikshavn afpasset, så den passede med ankomsten af færgerne kl. 19.30 fra Larvik og kl. 20 fra Göteborg. Som det fremgår af tidsplanen, afgik ekspressen *tidligst* kl. 20.10 fra havnestationen i Frederikshavn.

	Afgangstider Frederikshavn - Hamburg Tog 20 / 902	Afgangstider Hamburg - Frederikshavn Tog 901 / 85
Frederikshavn Havn	Afg. tidligst 20:10	Ank. ?
Frederikshavn	Afg. 20:40	Ank. 07:38
Fredericia	Afg. 01:55	Afg. 01:55
Padborg	Ank. 03:10 Afg. 03:31	Afg. 00:20
Flensburg	Afg. 03:42	Afg. 23:51
Hamburg Altona	Ank. 06:30	Afg. 21:06

Turen fra Frederikshavn til Altona banegården i Hamburg varede godt 10 timer. Ankomsten til Hamburg om morgenen kl. 6.30 passede, så passagererne kunne skifte til de internationale morgenekspresstog videre sydpå. Også på turen nordpå var afgangen fra Hamburg lidt efter kl. 21 afpasset med ankomsten af aftentogene sydfra. Og når toget nåede frem til Frederikshavn næste morgen, kunne passagerne rejse videre med færgerne til Sverige og Norge.

Mellem Frederikshavn og Fredericia kørte Kattegat ekspressen sammen med "Tog 20," der var nattog mellem Nordjylland og København, idet en stor del af vognene i Tog 20 dog kun var med til Nyborg. Tog 20 medførte bl.a. en blå CIWL sovevogn fra Aalborg til København. På den modsatte tur nordpå kørte Kattegat ekspressen fra Fredericia og nordpå sammen med nattoget fra København, "Tog 85." Fra Fredericia til Flensburg og omvendt kørte Kattegat ekspressen sammen med henholdsvis "Tog 902" og "Tog "901."

Hvordan var Kattegat-ekspressen så sat sammen i 1960 for eksempel, hvor vi på modelbanen befinder os midt i epoke 3? Det kan en DSB tjenestetogplan fra tiden fortælle os. Mange af tjenestetogplanerne kan findes på nettet, og figuren herunder viser hvilke vogne, Tog 20 i sommeren 1960 bestod af:

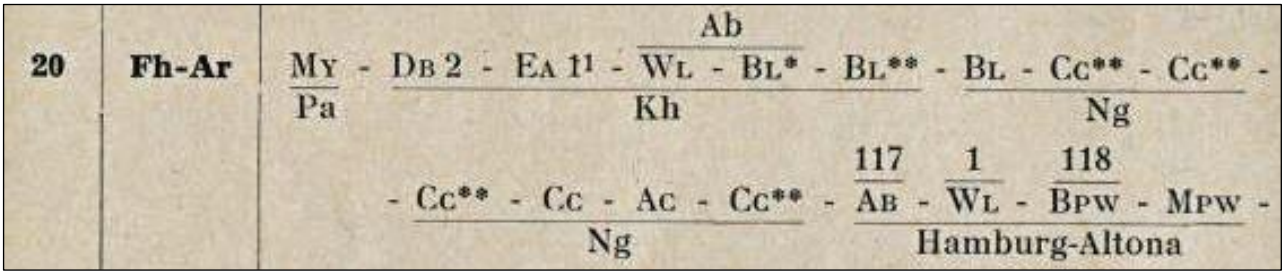

Udsnit af DSB tjenestetogplan fra sommeren 1960, der viser oprangeringen af "Tog 20" og Kattegat-Express på strækningen Frederikshavn – Aarhus. I Aarhus vendte toget som bekendt, så rækkefølgen blev omvendt.

Det første der falder i øjnene, når man ser på oprangeringen i figuren er nok, at "*.. det er godt nok et langt tog!*" Hele 16 vogne efter MY lokomotivet, der kører toget til Padborg, hvor Deutsche Bundesbahn tager over. Mon det kan lade sig gøre at trække en så lang vognstamme rundt på VMJKs klubanlæg, hvis det er muligt at genskabe toget i størrelse 1:87? Lad os se på mulighederne.

Kattegat-Express i model

I det følgende gennemgår jeg de vogntyper, der ifølge DSB's tjenestetogplan indgik i Kattegat-ekspressen og nattoget Aalborg – København for at se, om det er muligt i model at eftergøre toget, som det så ud omkring 1960. Vi følger oprangeringen fra tjenestogplanen, der er vist oven for:

- DSB DB (postvogn): Udgivet i lille eksklusiv serie af DF Modeltog (DFM 18-5110). Modellen er udsolgt, og jeg har ikke set den på brugtmarkedet. Jeg fik den ikke anskaffet, mens tid var, så DH fra Heljan må fungere som stand-in indtil videre.

- DSB EA (rejsegods): Udgivet af MCK (f.eks. MCK 2703 / EA 6007) i 120 eksemplarer. Udsolgt fra MCK, men kan stadig findes rundt omkring.

- CIWL WL (sovevogn Aalborg - København): Bogen "De blå tog" af John Poulsen (Banebøger 2014) giver et fantastisk indblik i anvendelsen af CIWLs sove- og spisevogne i Danmark. Jeg har ikke fundet det dokumenteret, men i 1960 var det formentlig den mest almindelige type sovevogn i Danmark, type Y, der blev benyttet i nattoget Aalborg – København. Fra 1963 anvendtes den nye type S-TU. Samtidig blev afgangen flyttet til Frederikshavn, så man undgik at skulle rangere i Aalborg. Man kan stadig hos forhandlere og f.eks. på Ebay finde en "ægte" dansk CIWL sovevogn med danske påskrifter, nemlig S-TU 2899 (LS Models 49142). Man må så lukke øjnene for, at vognen i "den virkelige verden" først kom i drift i 1963. Bladet "Mosebanen" fra Karlemoseparkens Modeljernbaneklub har i nummer 56 fra oktober 2015 (kan findes på nettet) en fremragende gennemgang af de modeller af sovevogne med tilknytning til Danmark, der har været produceret frem til 2015. Jeg har ikke fundet en model af en type Y, der var stationeret i Danmark.

Kattegat-Express på Frederikshavn Havnestation i 1960. Forrest personvognen DB AD4ümg. Derefter sovevognen til Hamburg, type Y-T. Sædvanligvis anvendte man dog sovevogne af typen S-T. Foto fra bogen "De blå tog."

- DSB BL (personvogn/hvilevogn med "flysæder"): Produceret af Heljan. Ikke i kataloget længere, men kan fortsat findes.

- DSB CC (personvogn): Produceret af Heljan. Kan fortsat findes.

- DSB AC (personvogn, 1. klasse): Produceret af MCK, der har lavet to numre med vogne, som de så ud i årene 1957-61 (AC 21 og AC 23). De er begge udsolgt og svære at finde i dag. Men MCK udsender ind imellem deres vogne med nye litra numre, så måske dukker vognen op igen på et senere tidspunkt.

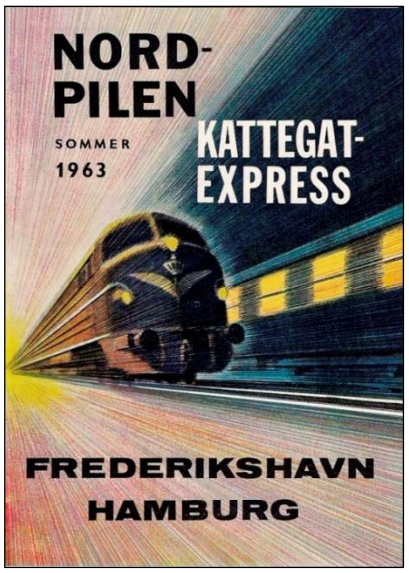

- DB AB4ümg (personvogn 1. og 2. kl.): Produceret af Roco (Roco 64497) og ADE (ADE 3302) og måske også af andre producenter. Ikke i katalogerne længere, men kan fortsat ofte findes i netbutikker og på Ebay, både som nye og brugte.

- CIWL WL (sovevogn Frederikshavn – Hamburg/Altona): Vognen blev serviceret og betjent med personale fra Hamburg. I starten var vognen en type Y, men den mest benyttede de første år var type S. Fra en gang i 1963 blev CIWL vognen erstattet af en rød sovevogn fra det tyske sovevognselskab (DSG). Vi leder altså efter en model af en blå "tysk" CIWL type Y eller S (med teksten "Internationale Schlafwagen Gesellschaft" på siden), og selvfølgelig gerne med et litra nummer, der kørte i Danmark ca. 1960. En sådan kombination er det desværre ikke muligt at finde. Hvad værre er, det er heller ikke muligt at finde en tysk epoke 3 type Y eller S – med mindre man går med en gammel Märklin eller Fleischmann model, der modelmæssigt dog ikke lever op til vore dages standard. Et alternativ kunne være en type U-Hansa, der ofte var med i internationale tog fra Danmark i starten af 60'erne. Men tilsyneladende ikke i Kattegat ekspressen. Men på modelbanen kan man jo beslutte, at U-Hansa vognen en periode kørte som "reserve." ACME laver en ægte tysk sovevogn type U-Hansa (ACME 51000), og også en U-Hansa, der var betjent af DSB (ACME 51101). Begge vogne er stadig til at få fingre i.

Annonce i DSB køreplan 1960

- DB BD4ümg eller BPw4ümg (personvogn med rejsegodsafd.): Begge typer har tilsyneladende været anvendt, og de er nærmest identiske. I hvert fald er det ikke lykkedes mig at spotte forskellen på de fotografier, jeg har set. BD4ümg er lavet af Roco, dog som BD4üm (Roco 44743). Og BPw4ümg er lavet af ADE (ADE 3303). Begge modeller er udgået, men findes ofte som brugte på Ebay.

- DB MPw4yg (autotransport): Disse vogne var ombyggede ældre rejsegods- og ekspresgodsvogne med brede åbninger i gavlene. Til vognene hørte en særlig rampe, hvor personbiler kunne køre ind. Biltransporten med Kattegat-Express blev aldrig nogen særlig succes, så den blev droppet efter nogle år. Heris har lavet en model af MPw4yg (Heris 11032). Den er for længst udsolgt, og jeg har endnu ikke set den til salg på Ebay. Så den bliver nok svær at få fingre i.

Som man kan se af ovenstående, er det med lidt tålmodighed og måske en portion held muligt at eftergøre det internationale eksprestog *Kattegat-Express* i model, sådan som ekspressen tog sig ud omkring 1960. Det har været sjovt at finde ud af mulighederne og gå på jagt efter de korrekte vogne. Nu er jagten gået ind på de vogne, der stadig mangler, for at eksprestoget kan blive så korrekt, som det er muligt.

Kattegat ekspressen har nok aldrig passeret Viborg. Men på modelbanen kan alt lade sig gøre, som man kan

Et usædvanligt besøg. *Eksprestoget Kattegat-Express fra Frederikshavn til Hamburg fotograferet på Viborg Banegård omkring 1960. Sporarbejde mellem Langaa og Aarhus kan måske være årsagen til, at ekspressen denne dag er omdirigeret over Viborg. Forrest fra venstre ses DSB CC. Dernæst DB AB4 og en tysk CIWL sovevogn type U-Hansa. Bagerst skimtes en DB BD4.*

se på dette foto: